

Lidská práva a soudnictví, seminář č. 5, 2. 12. 2009, Jana Koláčková

Téma semináře

- zákaz mučení a jiného nelidského a ponižujícího zacházení
- osobní svoboda
- fyzická a psychická integrita člověka
- lidská důstojnost
- soukromý a rodinný život
- test přiměřenosti

Příklad č. 1 – použití omezujících prostředků v psychiatrii

Pan Nováček byl v roce 2007 přivezen na záchytnou stanici Psychiatrické léčebny Bohnice z důvodu podezření na otravu omamnými látkami. Ačkoli lékaři rychlé záchranné služby, kteří pana Nováčka na záchytku přivezli, do záznamu o převozu uvedli, že byl během převozu klidný, lékaři záchytné stanice pana Nováčka přikurtovali k lůžku.

Kurty, kterými byl pan Nováček připoután na kotnících, na krku a na zápěstích, mu způsobily vážné spáleniny a poranění. Z dokumentace vyplývá, že lékaři stav pana Nováčka zkontrolovali ve 22:00 a poté až v 6:00 druhého dne. Zranění na zápěstí byla tak vážná, že vyžadovala asi čtrnáctidenní akutní rehabilitaci.

Druhý den ráno byl pan Nováček převezen na jednotku intenzivní péče psychiatrické léčebny, kde byl nedobrovolně hospitalizován po dobu dvou měsíců. Pan Nováček je aktivní hudebník (hraje na housle) a poranění způsobila zhoršenou hybnost jeho rukou.

Úkoly:

1. Jste právním zástupcem pana Nováčka, jaké okamžité kroky podniknete na jeho ochranu?
 - a) ve věci zranění na rukou
 - b) ve věci nedobrovolné hospitalizace
2. Žaloba, v níž jste se domáhali nápravy, byla v prvním stupni zamítnuta s odůvodněním, že jste neprokázali, že za způsobenou újmu mohou lékaři záchytné psychiatrické léčebny. Odvolací soud rozsudek potvrdil. Dovolání podané k Nejvyššímu soudu bylo odmítnuto, proti tomuto usnesení připravujete ústavní stížnost
 - a) jaká ústavně garantovaná práva pana Nováčka mohla být v daném případě porušena?
 - b) je úvaha soudu o důkazním břemenu správná?

Příklad č. 2 - sterilizace a ochrana reprodukčních práv

Paní Macháčková (25 let) byla ve večerních hodinách přijata do nemocnice s porodními bolestmi. Při vizitě lékař prohlásil, že jelikož pacientka rodila své první dítě císařským řezem, tak je nutno jej provést i tentokrát. Poté řekl sestřičkám, aby ji připravily k operaci. Paní Macháčková byla odvezena na sál, kde dostala 4 injekce anestetik.

V době, kdy ji připravovali na operaci, se lékař zeptal sester, zda má pacientka podepsané „papíry“. Sestra odpověděla, že jí je zapoměly dát podepsat, lékař proto uložil sestřím, aby pacientce ty „papíry“ daly ještě před operací podepsat. Paní Macháčková, těsně před tím, než upadla do narkózy a bez jakéhokoliv poučení či upozornění, podepsala souhlas ke sterilizaci, což jí doživotně zabránilo mít další děti. Paní Macháčková se z narkózy probudila v poledne druhého dne, sestřička jí sdělila, že má holčičku, že je zdravá. O provedeném zákroku se nezmínila.

O rok později se paní Macháčková s partnerem rozhodla mít další dítě, její gynekolog jí však sdělil, že to s největší pravděpodobností nebude možné, protože jí byla provedena sterilizace, což je téměř nezvratitelný zákrok.

Úkoly:

1. Paní Macháčková se na vás obrátila s žádostí o právní pomoc. Jaké kroky zvolíte?
2. Co je to informovaný souhlas se zákrokem a kde je upraven?
3. Podali jste žalobu na ochranu osobnosti, ve které žádáte omluvu nemocnice a 1 milion korun jako zadostiučinění za způsobenou újmu. V prvním stupni soud vaši žalobu zamítl, odvolací soud vám částečně vyhověl, když rozhodl, že se nemocnice musí paní Macháčkové omluvit, ale peněžité odškodnění nepřiznal. Vaše dovolání Nejvyšší soud zamítl neboť má za to, že rozhodnutí vaši dovolacího soudu je správné. Připravujete pro paní Macháčkovou ústavní stížnost proti rozsudku NS.
 - a) jaká ústavně garantovaná práva paní Macháčkové byla v daném případě narušena?
 - b) mohla být provedením sterilizace narušena také práva někoho jiného?

Případ č. 3 – zbavení způsobilosti k právním úkonům

Paní Růžena se po smrti své matky, která o ní celý život přehnaně pečovala, dostala do finančních problémů, nezvládala platit včas nájem a měla dostávala se do konfliktu se svými sousedy, neboť v bytě chovala tři psy a čtyři kočky. Byla však schopna se o sebe sama postarat, zajistit si nákupy i potřebné služby, oblečena chodila upraveně a čistě. Majitel domu, ve kterém bydlela o ní věděl, že se dříve nějakou dobu léčila na psychiatrii.

Aby zajistil pravidelné placení nájmu, podal majitel domu návrh na zbavení způsobilosti paní Růženy a na ustanovení opatrovníka. Soud jeho návrhu vyhověl. Došlo k tomu v rámci řízení, o jehož zahájení ani průběhu nebyla informována. Soud zde rozhodl pouze na základě znaleckého posudku bez vyslechnutí paní Růženy. Rozsudek, kterým byla zbavena způsobilosti, jí nebyl s odkazem na § 189 o.s.ř doručen.

S pomocí nevládní organizace pomáhající osobám s duševním postižením, podala paní Růžena návrh na navrácení způsobilosti. V první instanci byl její návrh zamítnut s tím, že v jejím případě nedošlo ke zlepšení jejího psychického stavu a nejsou proto dány důvody rozsudek měnit. Odvolací soud toto rozhodnutí potvrdil. Jako právní zástupce paní Růženy napadáte rozsudek odvolacího soudu ústavní stížností.

V České republice stále dochází k nadužívání institutu zbavení způsobilosti i v případech, kdy by stačilo omezení způsobilosti, nebo kdy dotčený jednotlivec potřebuje pouze určitou podporu a asistenci a jeho způsobilost by mohla být zachována. Děje se tak, přestože celosvětová tendence, vyjádřená také přijetím nové Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením, je soustředit se na podporu a respektování autonomie osob s postižením.

Úkoly:

1. Může paní Růžena podat ústavní stížnost proti rozhodnutí, kterým jí nebyla navracena způsobilost k právním úkonům, když s tím její opatrovník nesouhlasí?
2. Jaká ústavně garantovaná práva paní Růženy jsou takovým rozhodnutím narušena?
3. Co je to test přiměřenosti a splňuje jej napadený rozsudek?